

МОДЕЛІ ОПЛАТИ ПРАЦІ ПРАЦІВНИКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ РІЗНИХ ФОРМ ВЛАСНОСТІ

Л.В.Синяєва, кандидат економічних наук, доцент

М.О.Рубцов, кандидат технічних наук, доцент

Н.М.Рубцова, аспірант

Таврійська державна агротехнічна академія, м. Мелітополь.

В умовах становлення нового механізму господарювання виникає необхідність в радикальній перебудові всієї системи оплати праці, реальному забезпеченні дії принципу оплати за кількістю і якістю праці, урахування її умов та результатів [5, с.91].

З переходом до ринкових умов господарювання повинна змінитися концепція щодо організації та регулювання оплати праці працівників сільськогосподарських підприємств будь-яких форм власності і господарювання. Зміна концепції полягає в тому, що за ринкових умов господарювання максимальний розмір заробітної плати не має верхньої межі і залежить від виробничих та фінансових можливостей підприємства, а обмежується лише нижчий її рівень, який законодавчо регулюється (згідно з законом України “Про оплату праці” від 24 березня 1995р.) [4, с.93].

На сьогодні більшість сільськогосподарських підприємств через фінансову неспроможність, нестачу обігових коштів та відсутність стабільних механізмів кредитування з важкістю виплачують навіть гарантовану державою мінімальну заробітну плату. Але такі виплати та відсутність їх зв'язку з кінцевими результатами діяльності не спроможні стимулювати сільськогосподарського працівника до високоефективної та продуктивної праці, а отже і до високих кінцевих результатів виробництва. Людина не заінтересована працювати в сільськогосподарському підприємстві на повну силу, виявляти ініціативу, дбайливо ставитись до засобів виробництва. Тому, однією з нагальних проблем є узгодження темпів зростання продуктивності та оплати праці з обсягами виробництва сільськогосподарської продукції.

Управління ситуацією, щодо оплати сільськогосподарської праці, вимагає її безперервного відстеження, моніторингу з розрахунками можливих змін у перспективі. Прогнозування в сучасних умовах не може бути достатньо точним і надійним через невизначеність курсу і темпів розвитку аграрної економіки. В галузі сільського господарства намітилась стабілізація виробництва, але ще далеко не за всіма важливими показниками, а темпи його зростання залишаються надто повільними [2, с.11].

Отже, в ході досліджень була зроблена спроба розробити моделі оплати праці працівників сільськогосподарських підприємств різних форм власності, з метою розрахунку фонду оплати праці господарств на перспективу та подальшого прогнозування можливих змін заробітної плати.

При прогнозуванні методом регресійного аналізу для кожного типового підприємства різної форми власності була побудована модель, що містить комплекс факторних ознак, від яких залежить поведінка результативної ознаки.

По кожному з типових господарств різної форми власності, а саме, державної, приватної, колективної, отримана економіко-математична модель залежності рівня оплати праці від комплексу факторів:

ДГ “Мелітопольське”:

$$y = 2720,39 + 61,1 \times 10^{-3} x_1 - 8,4 \times 10^{-4} x_2 + 150,36 x_3 + 0,72 x_4 - 0,24 x_5 + 17,09 x_6 - 89,64 x_7; \quad (1)$$

СБК “Україна”:

$$y = 105952,40 - 6,53 x_1 + 42,45 x_2 - 1154,13 x_3 + 383,97 x_4 - 24,42 x_5 + 23,11 x_6 - 1536,73 x_7; \quad (2)$$

ТОВ “Тур”:

$$y = -255816,81 + 5,51 x_1 + 530,74 x_2 - 14928,85 x_3 + 1102,31 x_4 - 35,08 x_5 + 34,5 x_6 - 433,19 x_7; \quad (3)$$

ПП “Незалежність”:

$$y = 18044,82 + 0,40x_1 - 8,77x_2 + 476,11x_3 + 243,17x_4 - 19,01x_5 + 20,21x_6 + 346,56x_7; \quad (4)$$

де x_1 – валова продукція (ВП) на 1 працівника (продуктивність праці), грн., x_2 – ВП на 1 га с.-г. угідь, грн., x_3 – ВП на 100 грн. основних фондів (ОФ), грн., x_4 – валовий дохід (ВД) на 1 га с.-г. угідь, грн., x_5 – ВД на 1 працівника, грн., x_6 – ОФ на 1 працівника, тис. грн., x_7 – ОФ на 1 га с.-г. угідь, тис. грн.

Ці рівняння множинної регресії дають змогу оцінити кількісний вплив кожного із факторів на величину оплати праці, а також виявити сукупний вплив всіх факторних ознак. Так, збільшення валової продукції на одного працівника (продуктивність праці) на 100 грн. супроводжується підвищенням заробітної плати: в ДГ “Мелітопольське” на 0,11 грн., в ТОВ “Тур” на 554 грн., в ПП “Незалежність” на 40 грн., а в СБК “Україна” зменшенням на 653 грн.; зростання фондоозброєності на цю ж суму приведе до підвищення результативної ознаки, відповідно, на 1709 грн., 3450 грн., 2021 грн. і 2311 грн.

Активні процеси реорганізації колективних сільськогосподарських підприємств в агропідприємства інших форм власності розпочались в Україні наприкінці 1999 року. За таких обставин, нами аналізується малий проміжок часу (з 2000 по 2002рр.), а отже і прогнозувати заробітну плату найманих працівників досліджених підприємств ми можемо тільки на наступні два роки [1, с.158].

Отримані в ході досліджень моделі не дозволяють зробити прогнозування на перспективу, тому що факторні ознаки також заздалегідь невідомі. В нашому випадку, можливо лише встановити вплив різних факторів та їх зв'язок з оплатою праці. Щоб спростити розрахунки, зменшити кількість факторних ознак моделей та мати можливість прогнозувати величину заробітної плати працівників типових господарств на перспективу нами запропоновано підхід, при якому оплата праці є функцією тільки одного фактору – часу (t).

Це можливо, коли кожна з факторних ознак (x_i) також буде функцією часу. Для розв'язання задачі, було запропоновано кожний член економіко-математичної моделі (окрім вільного) описувати математичною формулою. Використовувались декілька найбільш відомих апроксимуючих функцій, з тим, щоби після оцінки точності вибрати найпридатнішу [3, с.105].

Після проведених розрахунків з'ясовано, що кожна з факторних ознак найкращим чином буде описана параболічною залежністю виду : $x = at^2 + bt + c$, про що свідчать середні квадратичні похибки.

Отримані моделі оплати праці працівників сільськогосподарських підприємств різних форм власності з однією змінною представлені формулами (5) – (8):

$$\text{ДГ "Мелітопольське": } y = 62,03t^2 + 390,89t + 1559,78, (5)$$

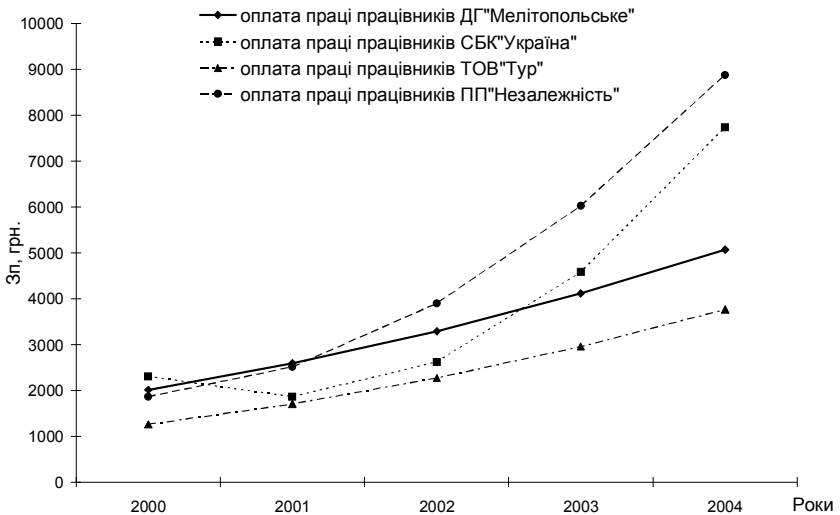
$$\text{СБК "Україна": } y = 600,65t^2 - 2246,82t + 3951,28, (6)$$

$$\text{ТОВ "Тур": } y = 60,72t^2 + 263,25t + 933,13, (7)$$

$$\text{ПП "Незалежність": } y = 368,43t^2 - 456,75t + 1952,24. (8)$$

Економіко-математичні моделі, які є функцією однієї змінної, спрощують розрахунки. Отже, вони дозволяють, не використовуючи основних показників ефективності роботи підприємства, обчислювати величину оплати праці працівників даного господарства. Вони можуть бути використані для подальшого прогнозування змін заробітної плати в сільськогосподарських підприємствах різних форм власності, а також розрахунку фонду оплати праці підприємства на перспективу.

Отримані після розрахунків прогнозні величини заробітної плати для працівників аналізованих сільськогосподарських підприємств представлені на рис.1.

Рис.1. Динаміка заробітної плати працівників с.-г. підприємств різних форм власності

Аналіз рис.1 свідчить, що в 2000 р. найнижчий рівень річної оплати праці одного працівника спостерігався в ТОВ “Тур” (1257,10 грн.), а найвищий – в СБК “Україна” (2308,11 грн.). При прогнозуванні оплати праці працівників досліджених підприємств на перспективу, максимальний її рівень зафіксовано в 2004 році в ПП “Незалежність” (8879,23), а мінімальний – в ТОВ “Тур” (3767,37 грн.). Досліджуючи динаміку заробітної плати працівників підприємств різних форм власності відмітимо, що в аналізованих господарствах спостерігається тенденція зростання величини оплати праці. В СБК “Україна” та ПП “Незалежність” відмічено більш стрімке зростання заробітної плати, в ДГ “Мелітопольське” та ТОВ “Тур” – уповільнені темпи росту розглянутої величини. По всіх господарствах, окрім СБК “Україна”, мінімальна величина оплати праці була відмічена в 2000 році, а максимальна – в 2004 році. В СБК “Україна” мінімальна величина заробітної плати була зафіксована в 2001 році, а максимальна в 2004 році, тобто з 2001 по 2004рр. також спостерігається зростання аналізованого показника.

Отже, в ході досліджень нами розроблені та проаналізовані моделі оплати праці працівників сільськогосподарських підприємств різних форм власності. Отримані моделі є функцією однієї змінної — часу (t), а отже дають можливість прогнозувати величину заробітної плати та фонд оплати праці працівників досліджених підприємств на перспективу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бережная Е. В., Бережной В. И. Математические методы моделирования экономических систем: Учеб. пособие. — М.: Финансы и статистика, 2002. — 368с.
2. В. Дієсперов Сільськогосподарська зайнятість //Україна: аспекти праці. - 2002.-№7. -С.11-18.
3. Демидович Б.П., Марон И.А., Шувалова Э.З. Численные методы анализа. — М.: Физматгит, 1963.- 400с.
4. Оплата труда в сільськогосподарському виробництві./ О.А. Адамчук, О.Д. Балан, В.В. Вітвіцький та ін. — К.: Центр “Агропромпраця”, 2000.-464с.
5. Экономика труда: Учебник для вузов/ Л.И. Жуков, Г.Р. Погосян, В.И. Сивцов и др. — М.: Экономика, 1991.-304с.

УДК 338.246.87: 338.432

КРИЗА ЛІКВІДНОСТІ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Н.М.Сіренко, асистент

Миколаївський державний аграрний університет

Процес діагностики розвитку кризової ситуації є дослідницьким інструментом і полягає в пошуку ідентифікаторів (симптомів, показників, параметрів), що дозволяють виявляти її на ранній стадії і дати оцінку діяльності підприємства з погляду розроблених інструментів для пошуку “вузьких місць” у його діяльності. Проблема діагностики є одним з найбільш популярних питань серед учених-економістів, що займаються проблемою оздоровлення суб’єктів господарювання. В зарубіжній та вітчизняній економічній

Вісник аграрної науки Причорномор'я,
Випуск 2, т.2, 2004

267

<http://visnyk.mnau.edu.ua/>